

Curs 2001-2002

Trieu una de les dues opcions.

OPCIÓ A

Llegiu aquest text i contesteu les preguntes que el segueixen:

Estimat lector, potser pensaràs que exagere, i que un sol home té poca «història» a contar, per molt «natural» que s'adjective. Mai no he estat una persona de temperament fort, no m'han agradat la polèmica ni les intrigues de l'intel·lecte, i això ho podeu apreciar tot al llarg dels volums de la *Història natural*, on he expressat el que creia més adient per a la societat, sense el desig d'escandalitzar-la, tan sols amb l'esperança d'instruir-la. Sempre he trobat en la meua persona l'ambició de contribuir a la instrucció del gènere humà i d'adquirir renom pels meus invents i descobriments.

La vida és curta i el saber llarg, i les picabaralles resten un temps preciosos a la reflexió, que s'atorga al sarcasme, la forma més infèrtil de la intel·ligència; allò que un savi guanya amb intrigues, ho perd en saviesa, a l'igual que en la mecànica el que es guanya en temps es perd en força. Tanmateix, espere que quan aquestes confidències troben la llum, podré ser llegit amb la tranquil·litat que sempre proporciona el temps. Ah!, sabeu, el període que he viscut ha estat tan obert a la desacreditació grotesca, al blasme frenètic i fàcil! Reconec la meua covardia per a desvelar el meu pensament, per a donar a conèixer en vida la meua autèntica visió del meu segle, la meua concepció de la naturalesa i de l'home. Des de ben jove he tingut molta por de la Bastilla i de Vincennes,¹ i no ha estat necessari passar-hi alguns mesos (com Voltaire o Diderot) per a saber que els epítets enèrgics et condueixen quasi sempre envers la reclusió i l'immobilisme.

No he estat un polemista arrauxat, com Voltaire, ni he tingut aspiracions redemptòries, com Jean-Jacques Rousseau, tan sols he buscat l'equilibri, el coneixement, i si accepteu la formulació, la felicitat. Aquesta última és l'única idea convenient, l'única justificació de l'existència humana. «Per a ser feliç —escrivia Madame du Châtelet— cal haver-se desfet dels prejudicis, ser virtuós, comportar-se, tenir gustos i passions, ser susceptible d'il·lusions», i sempre he intentat seguir les premisses d'aquesta distingida amiga i cèlebre científica, i fins ara crec no haver perdut mai ni el gust, ni la passió, ni molt menys la il·lusió.

I, tanmateix, he estat molt criticat. Tot i que Déu (i quan dic Déu, benvolgut lector, entén la força creadora que més et reconforte), tot i que Déu i la naturalesa han fet tots els homes iguals, formant-los de la mateixa matèria, la vanitat humana no pot sofrir aquesta igualtat, ni acceptar la llei de la moral que ens ha estat imposada de mirar-nos tots com a iguals. I d'ací naixen els grans esforços que fem per separar-nos dels restants, i d'ací naix també la crítica àcida que afecta tot aquell que vol destacar... És clar, és clar que sóc un vanitós! És l'única recompensa de l'intel·lecte; és aquest dolç el que mou l'esforç humà, el que justifica tants penediments, tantes intrigues, tantes desconsideracions. Potser la glòria no fa l'home més gran; però almenys el trau de la misèria, el reconforta anímicament, i finalment el fa feliç.

Martí DOMÍNGUEZ, «I. Història natural d'un home», *Les confidències del comte de Buffon*. València, 1997

¹ L'autor utilitza els noms propis de la Bastilla i de Vincennes per referir-se a les presons que hi havia en aquests llocs.

1. COMPRENSIÓ

1.1. Exposeu el tema del text i resumiu la idea bàsica de cada paràgraf en un màxim de cinc línies. [1 punt]

1.2. Expliqueu breument el significat del fragment següent en el context del segon paràgraf:

no ha estat necessari passar-hi alguns mesos (com Voltaire o Diderot) per a saber que els epítets enèrgics et condueixen quasi sempre envers la reclusió i l'immobilisme.

[1 punt]

1.3. Definiu breument el significat del mot i de l'expressió que es donen a continuació, segons el context en què s'utilitzen:

picabaralles
troben la llum

[0,5 punts]

1.4. Per a cadascun dels adjectius subratllats escriviu un mot, o expressió, que sigui sinònim (S) i un que sigui antònim (A) en el text.

- A) *temps* preciós
- B) *desacreditació* grotesca
- C) *blasme* frenètic
- D) *polemista* arrauxat
- E) *aspiracions* redemptòries

[1,5 punts]

2. EXPRESSIÓ I COMENTARI CRÍTIC

Desenvolupeu en unes cent cinquanta paraules un dels temes següents:

- a) Justifiqueu el tipus de gènere escollit i els seus trets més destacats.
- b) Elaboreu un text argumentatiu en què es justifiqui la relació entre el tema que es planteja en el darrer paràgraf i el drama que s'exposa a *Aigües encantades* de Joan Puig i Ferrater.

[2 punts]

3. REFLEXIÓ LINGÜÍSTICA SOBRE EL TEXT

3.1. a) Doneu deu exemples lèxics o morfològics que permetin identificar la variant dialectal pròpia del text.

b) Digueu de quina variant dialectal es tracta.

[1 punt]

3.2. Busqueu en el text dues oracions que tenen l'aparença de dites populars i dues oracions que són més pròpies de la llengua oral que no pas de la llengua escrita.

[1 punt]

3.3. Indiqueu la persona, el nombre, el temps i el mode verbals de la paraula *entén* al quart paràgraf i conjugueu sencer el temps al qual pertany aquesta forma.

[0,5 punts]

3.4. Refeu el fragment que teniu a continuació fent que totes les oracions siguin afirmatives i eliminant qualsevol mot amb significat negatiu. (Noteu que la vostra resposta canviarà el significat del text.)

Mai no he estat una persona de temperament fort, no m'han agradat la polèmica ni les intrigues de l'intel·lecte, i això ho podeu apreciar tot al llarg dels volums de la *Història natural*, on he expressat el que creia més adient per a la societat, sense el desig d'escandalitzar-la, tan sols amb l'esperança d'instruir-la.

[1,5 punts]

OPCIÓ B

Llegiu aquest text i contesteu les preguntes que el segueixen:

El paper que els científics tenen, poden tenir, o han de tenir a la societat, en funció del cabal de coneixements que posseeixen i de la capacitat presumible de llur raonament, és un tema que ha estat objecte de consideració des de temps molt allunyats, des d'aquells temps en què la ciència s'anomenava filosofia i els científics, filòsofs. En efecte, ja Plató, a *República*, constata la diferent condició que el filòsof assoleix en relació amb l'home comú pel fet d'haver arribat a la contemplació de les idees i al coneixement de la realitat, i és per aquesta condició exclusiva que només el filòsof pot ésser un bon polític, el dirigent adequat de la societat. L'home comú es troba empresonat, lligat d'esquena a la llum, veient de la realitat només les ombres, allunyat, doncs, del veritable coneixement i privat, per tant, d'un comportament recte, que només és assolible mitjançant una educació filosòfica acurada, exigent, obedient als dictats de l'aristocràcia espiritual que ha de governar l'estat. Hem de considerar fora de dubte que al llarg de la història totes les justificacions que alguns dictadors han volgut elaborar per a les seves dictadures han derivat d'aquests plantejaments platònics, encara que molts d'altres no han cregut necessari justificar res. També han fet ús d'aquests plantejaments alguns dels inventors d'utopies: tant *La ciutat del sol* de Tommaso Campanella (1568-1639), com la *Nova Atlantis* de Francis Bacon, baró de Verulam (1561-1626), com la mateixa *Utopia* de Thomas More (1477-1535), presenten societats governades per consells de savis, els de recte cervell mai desequilibrat per avatars ni contingències de cap mena; (...).

A les portes del segle xx, tant l'opinió pública general com la de molts dels que contribueixen a formar-la han considerat bàsicament només l'aspecte beneficiós i benèfic de l'activitat científica. L'aprofundiment en els coneixements científics havia de permetre el domini més complet del món material, i això seria lògicament en benefici de l'estadant principal d'aquest món, l'ésser humà. Si algú havia observat efectes secundaris nocius, aparentava ignorar-los o bé els considerava mals menors que caldria aguantar a fi d'assolir els avantatges majors tan visibles.

Potser ho eren, mals menors, abans que el desenvolupament de noves fonts d'energia generés perills que podrien afectar la humanitat sencera i abans que la industrialització creixent i els altres tipus d'activitat productiva d'una societat humana cada vegada més difícilment acomodada en el globus arribessin a constituir una amenaça indiscutible per al medi en què vivim. (...)

Molts científics hi han cregut, en l'activitat científica com una activitat neutra, com una cerca simple del coneixement sense implicacions ètiques; molts encara hi creuen o fan com si hi creguessin. Tots aquests solen dir que el bé o el mal no el fan els científics, sinó aquells que apliquen les conquestes de la ciència en un sentit o un altre. No cal dir que, malgrat que la dita popular afirmi que l'infern és ple de benintencionats, es pot creure que encara és més ple d'hipòcrites. En efecte, es constata que la majoria dels que es consideren eximits de responsabilitats s'atribueixen de manera col·lectiva el mèrit d'aquelles aplicacions que han resultat positives i han contribuït d'una manera o altra al millorament de les condicions de vida; és a dir, de fet, s'eximeixen només de la responsabilitat de les de signe negatiu.

Enric CASASSAS, «Els científics enfront dels perills nuclears», *Txernòbil. 10 anys després*, 1998

1. COMPRENSIÓ

1.1. Exposeu el tema del text i resumiu en unes cinc línies el seu contingut. [1 punt]

1.2. Expliqueu breument el significat del fragment subratllat:

(...) presenten societats governades per consells de savis, els de recte cervell mai desequilibrat per avatars ni contingències de cap mena

[1 punt]

1.3. Doneu una expressió sinònima o antònima adequada al context per als mots subratllats, segons les indicacions següents:

• Expressió sinònima

A) cabal de coneixements

B) capacitat presumible

C) estadant principal

• Expressió antònima

D) home comú

E) activitat neutra

F) implicacions ètiques

[1,5 punts]

1.4. Completeu l'oració següent d'acord amb el sentit del text:

El filòsof pot esdevenir un bon polític per tal com...

...és un individu que sol assolir un grau pregon de comprensió del món que l'envolta.

...el seu ofici és inventar utopies.

...és la mena de dirigent que la societat necessita.

...és una persona que raona filosòficament sobre les coses del món.

[0,5 punts]

2. EXPRESSIÓ I COMENTARI CRÍTIC

Desenvolueu en unes cent cinquanta paraules un dels temes següents:

a) Justifiqueu el tipus de gènere en què és escrit el text i les característiques principals que mostra.

b) Elaboreu un text argumentatiu sobre la responsabilitat social dels científics.

[2 punts]

3. REFLEXIÓ LINGÜÍSTICA SOBRE EL TEXT

3.1. Considereu l'oració següent:

En efecte, es constata que la majoria dels que es consideren eximits de responsabilitats s'atribueixen de manera col·lectiva el mèrit d'aquelles aplicacions que han resultat positives.

Reformuleu aquest fragment sense que se n'alteri el significat i introduint-hi canvis lèxics o sintàctics per a les expressions subratllades.

[1 punt]

3.2. Considereu l'oració següent:

L'home comú es troba empresonat, (...), veient de la realitat només les ombres.

- a) En aquesta oració el complement del verb de l'oració principal és un participi passat. Quines altres categories gramaticals pot admetre com a complement el verb trobar-se en aquesta oració? Exemplifiqueu la vostra resposta.
- b) Reescriuiu l'oració de gerundi, de manera que es mantingui el significat però el verb sigui conjugat en forma personal.

[1 punt]

3.3. Considereu el fragment següent:

Si algú havia observat efectes secundaris nocius, aparentava ignorar-los o bé els considerava mals menors que caldria aguantar a fi d'assolir els avantatges majors tan visibles.

Descriviu les funcions sintàctiques de les oracions que componen aquest fragment.

[1,5 punts]

3.4. Indiqueu la sèrie de fenòmens d'assimilació del punt d'articulació del fonema /n/ que correspon a l'articulació de la sèrie de mots que teniu a continuació:

científics, inventors, contingències, conquestes

- a) palatalització, velarització, labialització i dentalització
- b) dentalització, labialització, palatalització i velarització
- c) palatalització, dentalització, velarització i labialització
- d) labialització, velarització, dentalització i palatalització

[0,5 punts]

Curs 2001-2002

Trieu una de les dues opcions.

OPCIÓ A

Llegiu aquest text i contesteu les preguntes que el segueixen:

«... *Car tot assaig se causa d'esperar*», diu un vers d'Ausiàs Marc. I en efecte: tot assaig humà, qualsevol *intent* que l'home pugui emprendre —«assaig», ací, equival a *temptativa*—, s'origina o «es causa», sempre, en una forma concreta d'*esperar*. Sota els mòbils clars de cada acció, de la més insignificant i de la més sublim de les accions, s'amaga un gra d'*esperança*, que les permet i les anima. Obrem perquè «esperem»: perquè esperem aconseguir tal o tal altra cosa amb el nostre gest, amb el moviment que iniciem. Potser la paraula «esperança», tan macerada, resulta una mica fora de lloc en aquest punt: no ho sé. Sembla suggerir perspectives patètiques, majestuoses, importants. «Esperança» és un terme que els escriptors romàntics han depravat definitivament, i ja no gosàriem emprar-lo sinó amb molt de compte. De fet, amb el verb «esperar», el poeta de Gandia *només* es refereix a una predisposició psicològica normal i corrent: a la confiança —repeteix una definició del Fabra— «que allò que desitgem ha de realitzar-se». Confiem que «allò que desitgem» es realitzarà, i per això provem de realitzar-ho. «Allò que desitgem» serà gros o petit, decisiu o mediocre, brillant o apagat: tant se val. Ara: sense la confiança de poder-ho realitzar, no ho *intentaríem*, no ho *assajaríem*. Si no hi ha *esperança* —esperança de reeixir-hi—, ¿quin sentit tindria començar i insistir? El desistiment, la paràlisi, les conviccions passives ens impedirien de fer res... L'observació del vell Ausiàs, com podem veure, tradueix una obvietat aclaparadora. És una evidència trivial. Ho és tant, que fins i tot peco d'ingenu en exhumar-la. (...)»

El fet de *causar-se d'esperar* salta a la vista, i d'una manera singular. Podria dir-se que un poema, una novel·la, un tractat de metafísica, un drama, no tenen tampoc una altra *causa*: *esperar*. No hi ha dubte. Amb l'assaig és diferent: l'assaig no solament «es causa d'esperar», sinó que no passa d'aquí. L'essència de l'assaig és l'«assaig»: ser temptativa, intent, provatura. El poema i la novel·la, el tractat de metafísica i el drama, naixen d'una *esperança* —s'hi causen—: en tant que *obres* acabades, però, ja són alguna cosa més, una *realització*. L'assaig, en canvi, no acaba mai: en si, es redueix al pur procés de buscar, d'esbrinar, de fer hipòtesis o de desfer-ne. (...). ¿I l'*esperança*, doncs? Em sembla que és més *esperança* que cap altra: una *esperança* que se sap útil en la mesura que no s'esgota. L'assaig *es causa d'esperar*, i és *esperar*. Allò que «esperem» en escriure un assaig —quatre línies o cent pàgines, l'extensió no hi té res a veure— és obtenir de nosaltres mateixos un esforç de comprensió envers els homes, envers les coses, envers els fets, envers el temps. I aquesta ha de ser, necessàriament, una operació perpètua, reiterativa, insaciable. Cal començar de nou, a cada instant, amb una excusa o amb una altra. I això que «esperem» obtenir de nosaltres mateixos, «esperem» obtenir-ho també del lector. *Car tot assaig...*

Joan FUSTER, «Pròleg», *Causar-se d'esperar*, 1984

1. COMPRENSIÓ

1.1. Expliqueu en un màxim de cinc línies el tema del text i les idees bàsiques de l'autor. [1 punt]

1.2. Doneu un sinònim, o expressió equivalent, adequat al context per a cadascuna de les expressions que teniu a continuació:

- A) *macerada*
- B) *gosariem*
- C) *reeixir-hi*
- D) *desistiment*

[1 punt]

1.3. Expliqueu el significat del fragment següent en un màxim de quatre línies:

El poema i la novel·la, el tractat de metafísica i el drama, naixen d'una *esperança* —s'hi *causen*—: en tant que *obres* acabades, però, ja són alguna cosa més, una *realització*. L'assaig, en canvi, no *acaba* mai: en si, es redueix al pur procés de buscar, d'esbrinar, de fer hipòtesis o de desfer-ne.

[1 punt]

1.4. Responen cada pregunta en un màxim de cinc línies:

- a) Per què J. Fuster associa l'elaboració d'un assaig amb la paraula *confiança*, més que no pas amb la paraula *esperança*?
- b) Per què J. Fuster diu que l'assaig no és una realització, una obra acabada?

[1 punt]

2. EXPRESSIÓ I COMENTARI CRÍTIC

Desenvolupeu en unes cent cinquanta paraules un dels temes següents:

- a) Descriviu els trets principals de l'assaig, entès com a gènere literari.
- b) Recolliu el repte que us posa l'autor en les últimes línies del text i elaboreu un assaig sobre les virtuts de la carrera universitària que us agradaria fer.

[2 punts]

3. REFLEXIÓ LINGÜÍSTICA SOBRE EL TEXT

- 3.1. J. Fuster aprofita un vers d'Ausiàs Marc per posar títol a un llibre seu. Expliqueu en un màxim de dues línies el joc verbal subjacent al títol *Causar-se d'esperar*.
[1 punt]

- 3.2. Considereu l'oració següent:

L'observació del vell Ausiàs (...) tradueix una obvietat aclaparadora. És una evidència trivial. Ho és tant, que fins i tot peco d'ingenu en exhumar-la.

Reformuleu aquest fragment sense que se n'alteri el significat i introduint-hi canvis lèxics o sintàctics per a les expressions subratllades.
[1 punt]

- 3.3. Descriviu o transcriviu els sons corresponents a les grafies subratllades dels mots que teniu a continuació:

repetexo, desitgem, realitzar-se, decisiu

[1 punt]

- 3.4. Observeu l'ús que fa J. Fuster de l'adjectivació:

[La paraula «esperança»] Sembla suggerir perspectives patètiques, majestuoses, importants.

«Allò que desitgem» serà gros o petit, decisiu o mediocre, brillant o apagat: tant se val. I aquesta ha de ser, necessàriament, una operació perpètua, reiterativa, insaciable.

Utilitzant aquest mateix recurs sintàctic (és a dir, seqüències de tres adjectius), però recorrent a adjectius distints, feu dues oracions noves, una que descrigui l'esforç en la realització d'una tasca difícil i una altra que descrigui la cerca d'una paraula adequada a un text.

[1 punt]

OPCIÓ B

Llegiu aquest text i contesteu les preguntes que el segueixen:

Les persones solem ser molt sensibles als canvis d'estació. Allò de «la primavera, la sang altera» no es diu perquè sí. A més de reconèixer les estacions pels canvis físics o d'ànim que ens provoquen, cada període estacional té característiques clares per a nosaltres: el fred, la calor, la pluja, la sequera, la floració, la migració dels ocells.

Tant és així, que a cada regió disposem d'un bon grapat de litúrgies culturals lligades al calendari natural que ens serveixen per avisar-nos de l'arribada d'una estació o per ubicar-nos còmodament en un cicle. Les calçotades, les fires de la verema, les excursions boletaires, les castanyades, les garoinades de la costa, totes aquestes festes ens indiquen que ja és temps de gaudir o recollir allò que ens arriba de la natura. Però què passa quan no trobem rovellons a l'octubre? O quan les mosques arriben massa d'hora? O quan hem deixat de sentir rossinyols molt abans que arribi Sant Joan? Com podem interpretar aquests missatges? L'arribada, la marxa o, senzillament, la desaparició de determinades espècies són senyals de la natura que poden contenir molta informació sobre l'estat dels ecosistemes i la seva evolució. Aquests senyals tenen un valor doble: d'una banda, com que normalment són molt visibles, socialment són molt útils per a oferir una idea ràpida i bastant fiable sobre la salut de la natura; de l'altra, són de gran importància des d'un punt de vista científic perquè a través del seu estudi es poden arribar a conèixer amb més detall les causes i possibles conseqüències i evolució de l'estat dels ecosistemes. Aquests senyals o bioindicadors són, en definitiva, la prova més evident dels efectes de l'activitat humana sobre el medi.

La saviesa de la gent gran ha utilitzat aquests bioindicadors des de temps enrere, sobretot en l'entorn rural però també a ciutat. Els bioindicadors els han permès de fer previsions i interpretar canvis en el clima i en l'entorn. Així, el corc del rovelló dona idea de l'estat del bosc; una collita dolenta de l'oliva indica un any de poques glaçades i moltes plagues; una bassa sense granotes és un dels senyals més temuts per al pagès perquè li diu que l'aigua no està bé i massa coloms a la plaça no són precisament un indicador de neteja urbana.

La investigació científica actual utilitza l'estudi d'aquestes i d'altres espècies, i converteix en objecte d'anàlisi les granotes, les papallones, els bolets, els ocells migratoris o els líquens. Que algunes d'aquestes espècies tan quotidianes siguin actualment monitoritzades i estudiades pels científics com a bioindicadors no deixa de tenir certa gràcia (o desgràcia).

D'entrada, i com en moltes coses més, això referma la saviesa popular en la seva capacitat d'entendre i interpretar correctament molts dels fenòmens que ens envolten. Però, a més de donar la raó als nostres avis, l'ús dels bioindicadors en l'àmbit científic posa en evidència un fet més greu: la desaparició d'espècies com a resultat directe de la humanització de la natura.

Joana DíAZ, «Els senyals de la natura», *El Temps Ambiental*, novembre del 2000

1. COMPRENSIÓ

1.1. Exposeu en un màxim de cinc línies les idees principals del text. [1 punt]

1.2. Expliqueu en un màxim de dues línies el significat de l'expressió *litúrgies culturals*. [1 punt]

1.3. Exposeu breument què és, d'acord amb el text, un bioindicador i enumereu quatre bioindicadors esmentats al text que permetin fer previsions i interpretar canvis en el clima i en l'entorn. [1 punt]

1.4. Justifiqueu en un màxim de dues línies el significat del fragment següent:

Que algunes d'aquestes espècies tan quotidianes siguin actualment monitoritzades i estudiades pels científics com a bioindicadors no deixa de tenir certa gràcia (o desgràcia).

[1 punt]

2. EXPRESSIÓ I COMENTARI CRÍTIC

Desenvolpeu en unes cent cinquanta paraules un dels temes següents:

- a) Expliqueu l'estructura i les característiques d'un text argumentatiu i justifiqueu si aquest text és de naturalesa argumentativa.
- b) Elaboreu un article d'opinió que desenvolupi la idea que «la desaparició de les espècies és resultat directe de la humanització de la natura».

[2 punts]

3. REFLEXIÓ LINGÜÍSTICA SOBRE EL TEXT

3.1. a) Identifiqueu en el text l'antecedent del mot subratllat a l'oració següent:

Això referma la saviesa popular

b) Indiqueu-ne la categoria gramatical.

[1 punt]

3.2. Descriviu l'anàlisi sintàctica de l'oració que es dona a continuació, indicant clarament els constituents sintàctics que la componen i les seves funcions sintàctiques.

Totes aquestes festes ens indiquen que ja és temps de gaudir o recollir allò que ens arriba de la natura.

[1,5 punts]

3.3. Al text apareix una dita popular relacionada amb un canvi d'estació. Doneu tres dites o refranys del català que es relacionin amb cicles de la natura, o que simplement en siguin senyals. [0,5 punts]

3.4. Conjugueu el present d'indicatiu, el present de subjuntiu i l'imperatiu del verb *conèixer*. [1 punt]